

Aranka Siegal: A bűnbakok

Egy gyermekkor története az 1939-44 közötti Magyarországon

(Részletek)

1

Ötéves koromtól fogva az anyukám Beregszászból a nagymamához küldött, hogy vele töltssem a nyarakat, Komjátiban. A nyílt mezők, a folyó és az erdő lett a játszóterem ebben az ukrán faluban. A vadvirágok színei, az erdő hangulata, a víz zaja, a rovarok zümmögése, az állatok melege; ezek az élmények olyan játékokat rejtettek magukban, melyekből egyben sokat tanultam.

A kakas kukorékolásával keltem és mindenféle kószáltam egészen alkonyatig. Ami először idegennek tűnt – az emberek, ruháik és szokásaik- hamarosan ismerősek lettek. Ukrán anyanyelvűek voltak, de Bábi, a nagymamám jiddisül beszélt hozzám. „Nem, nem magyarul, vagy ukránul” szölt Bábi, „jiddisül kell tanulnod!”. Hamarosan három nyelven tudtam kérdezeni.

1939-ben, amikor kilenc éves voltam, és az Európa többi részén küszöbön álló háború számunkra még mindig távolinak tűnt, anyuka Komjátira küldött, hogy a tavaszi szünetet Bábival és idősebb nővéremmel, Rózsival töltssem. (...)

Pár napra rá, hogy megérkeztem, egy fontos csata tört ki vitatott határterületek fölött Magyarország, és a független államukat megtartani próbáló Ukrán Ellenállási Mozgalom harcosai között. Bábi, Rózi és én csaknem egész nap hallgathattuk a határ felől a fegyverek ropogását. Az asszonyok, a gyermekek és az idős emberek összecsdültek kicsi, meszelt, nádtetes házaikban. Az állatokat összeterelték és bezárták a pajtákba. Bábi a székén ült a konyhában, a kendőjébe beburkolódzva, s az imakönyvének elnyűtt lapjaival babrált, ahogy néma imára mozdult a szája. Rózi mellette ült és horgolt.

Meg voltam rémulve, sírtam, és azt kívántam, hogy bárcsak otthon, a saját városom biztonságában lennék, Magyarországon. Bábi háza a sík puszták közé beékelten kicsinek és védtelennek tűnt. A kerítés körülötte csak derékmagasságig ért és a kapukon nem volt lakat. Az elülső tornácnak nem volt ajtaja, hanem egyből a konyha bejáratához vezetett. A konyha volt a ház központja, ahonnan minden oldalról egy-egy hálószoba nyílt. Ezek közül a nagyobbak ebédlő-és nappali szobaként is működtek, amellet, hogy a hálószobáink is voltak. A másik oldalon lévő vendégálószoba főként raktárhelyiségnek volt használva. Egyik szoba se tűnt túl biztonságosnak; bárki könnyedén besétálhatott volna, amikor kedve szottyan.

„Haza akarok menni”, mondtam.

„Ne félj”, vigasztalt Bábi. „Nem lesz semmi baj. A házunk tele van az Ő könyveivel, és azok megvédenek majd minket.”

Még nem nyugodtam meg teljesen, amikor a nap vége felé meghallottam egy csapat lármázó, győzedelmes magyart felvonulni az úton. Kirohantam a hosszú, kötött, piros, fehér és zöld színű sálammal, és Bábi kapufélfájára kötöttem, mint üdvözlő jelet. A falut még hosszan az éjszakába nyúlóan ébren tartották a kocsmából kiszűrődő, zajos ünneplés hangjai.

Bábi meggyújtotta a petróleum lámpát, és égni hagyta, amíg el nem aludtam. Reggel, amint felkeltem, rögtön az ablakhoz mentem, és kinéztem: kíváncsi voltam, vajon Komjáti a magyar megszállástól megváltozott-e egy éjszaka alatt. Gyorsan felöltöztem, és a konyhába

mentem megkeresni Bábit és Rózsit, de nem ott, hanem a pajtában találtam rájuk, ahol épp az állatokat látták el.

Felvettem a báránybőr kabátomat, a piros gumicsizmámat, és kimentem az erdőbe. A talaj színes virágok, szürke tócsák és fehér hó kavalkádja volt. Mire összegyűjtöttem egy csokor virágot, a pamutharisnyám jeges vízzel itatódott át és ráébredtem, hogy apró lyukakkal van tele a csizmám.

Ahogy elkezdtem visszaszaladni Bábi házához, meghallottam a folyó hangos áradását, és odamentem, hogy szemügyre vegyem. Az összes kisebb patak, amint az olvadó hó is, az évnek ebben az időszakában belefolyt a Rikába, annyira felduzzasztva a vizet, hogy az lezúdulva minden útjába kerülő dolgot magával sodort, a legnagyobb szikladarabokat kivéve.

Felfigyeltem egy felém úszó fatörzsrre. Ahogy az ár közelebb hozta, rájöttem, hogy nem fatörzs, hanem egy emberi test. Egy test volt ukrán egyenruhában és arccal felfelé, fejjel előre közeledett. Nyugtalan zavar fogott el, de ennek ellenére közelebb léptem a víz széléhez, és egy sziklán állva előregörnyedtem, hogy jobban ráláthassak. A felpuffadt arc egy tizenhét és húsz év közötti fiúé volt. Széles arcsontja volt, mely a komjátí fiatal férfiakra oly jellemző, de nem tudtam megállapítani, hogy vajon nyitva vagy csukva vannak a szemei. Eldobtam a kikericseimet, és hamarosan ott úsztak, szétszórva ennek a fiatal férfinak a testén, ahogy az árral elhaladt mellettem.

Még két katonát láttam a folyóban, mielőtt visszafordultam volna. Ezek a testek, a folyó közepén, egyik szikláról a másikra csapódtak. A testek egyvalamiben megegyeztek; mindegyikről hiányzott a sapka és a csizmák. A mostohaapámra gondoltam, akit oly gyakran láttam az egyenruhájában, és öcsémre, a még kisbaba Sándorra, aki felnőve majd szintén egyenruhát fog hordani, s újra elkezdtem rohanni, meg nem állva, amíg Bábi meleg konyhájába nem értem.

Bábi a kapualjban állt, kendőjét magára vetve, és épp azon volt, hogy kimenjen megkeresni engem. „Tudod nagyon jól, hogy nem szabad csak úgy elszaladnod anélkül, hogy megmondanád, hová mész” szidott aggodalommal teli hangon.

„De Bábi, három halott férfit láttam sodródni a Rikában!” mondtam. Többet nem szólt csak levette a kendőjét, körém tekerte és visszasétált velem a konyhába, mialatt én folytattam, „Ukrán katonák voltak. Mi lesz velük?”

Bábi válasz nélkül gyengéden lenyomott a székre, levette a vizes csizmámat és harisnyámat, forró tejet készített és levágott egy vastag szelet barna kenyeret, melyet megvajazott és kristálycukorral meghintett. A tejet iddogálva és az édes, ropogós kenyeret majszolva elnéztem, ahogy a fahasábok hamuvá válnak a nyitott kályhában mialatt Bábi óvatosan vezette a fonalat a szövőszékén. A hangja úgy tűnt, mintha nagyon távolról jönne, pedig nem ült messzebb két méternél. „Most már békességben vannak” mondta, ahogy szótt. Hamarosan álomba merültem, és addig fel sem ébredtem, amíg Rózsit vissza nem tért a mezei munkából.

(...) Pár napra rá, hogy láttam a folyóban úszó testeket, a szántóföldekre mentem, ahol a falusiak próbálták a kiesett munkát bepótolni. Korábban a harcok miatt félték kimenni a földekre. Egy darabig néztem, ahogy dolgoznak, majd épphogy csak elindultam a folyóhoz, amikor paták zaját hallottam, ahogy a kövekhez csapódnak a földúton. A ló ritkaságszámba ment Komjátin; a legtöbb kocsit ökör húzta és kevesen tartottak lovat a faluban.

Meglepődve megfordultam, és egy magyar lovas rendőrt pillantottam meg - egy még ritkább látványt Komjátin. A hagyományos magyar egyenruha volt rajta: szürke-zöld csikos mellény, sárgaréz gombsorokkal összegombolva és paszománnyal díszítve. Keménykalapjára hosszú fekete és zöld kakastoll volt tűzve, amit a simára borotvált állát körülfogó vékony

fekete bőrpánt tartott a helyén. Megvárta, hogy a pillantásunk találkozzon, mielőtt megtörte volna a csöndet. „Jó úton vagyok Komjáti felé?”

„Csak egy út van” válaszoltam.

„Salánkról jövök,” közölte a rendőr, „és vissza kell érjek sötétedés előtt. Azt mondták nekem, hogy ez így, oda-vissza, négy kilométer lesz.”

„Biztos Nagykomjátira igyekszik,” mondtam, „mert Kiskomjáti rögtön a tisztás után következnek.” Mutattam az irányt. „Látja onnan főnről?” Nem voltam magasabb a ló lábánál.

„Azt mondták, hogy itt az emberek nem beszélnek magyarul.”

„Ez igaz, de én beregszászi vagyok, és csak vakáción vagyok itt a nagymamámnál.”

„Hol lakik a nagymamád?”

„Mindjárt ott fenn az úton - a hatodik ház a bal oldalon.”

„Szeretnél hazalovagolni?” kérdezte, ahogy leszállt a lóról. Mielőtt időm lett volna válaszolni, kesztyűs kezei megragadták a derekamat és felemeltek a hatalmas lóra. Felült mögém, és a mellkasának dőlve éreztem a rézgombjait és övcsatját a könnyű pamutruhámon keresztül. Megkérdezte a nevemet és én elfúló hangon válaszoltam, „Davidowitz Aranka.” Hatalmába kerített az izgalom és büszkeség, hogy olyan magasan ültem, és alig vártam, hogy az egész élményt elmesélhessem, a barátnőmnek, Molchának.

Bábi, egy csoport falusival állt az úton, és lenyűgözve bámulta a lovas rendőr nem mindennapi látványát. A jelenet majdnem akkora izgalmat keltett, mint az első autó feltűnése Beregszászon.

„Minden rendben van?” sikerült kipréselnie magyarul Bábinak a kérdést.

„Ó persze. Az unokája útbaigazítást adott a nagykomjáti rendőrörshöz. Hivatalos megbízatáson vagyok Salánkból. A kislány elmondta, hogy látogatóban van Beregszászról. Nem tudom, hogy tisztában van-e vele, de a határok átmenetileg le vannak zárva és nem járnak a vonatok. Aranka nyaralása lehet, hogy tovább fog tartani a tervezettnél.”

Bábi nagyon lassan emésztette meg ezt az információt, majd válaszolt, „Legyen ez a legrosszabb, amit a háború hoz. Kér egy pohár hideg vizet, mielőtt továbbmenne?”

Leszállt a lóról, leemelt és letett Bábi mellé. A sisakját leemelte, és szalutált, összecsatintva a csizmái sarkát. „A nevem Wajda Ferenc,” jelentette be, majd hozzátette, „Igen, köszönöm, kérnék egy kis vizet.”

Bábi bement a konyhába és visszajött az egyik szebb poharába töltött hideg vízzel. Odaadta Ferencnek, aki pár korttyal kiitta majd visszaadta a poharat neki.

„Az unokája kész kis hölgy; szerencsés voltam, hogy találkoztam valakivel, aki magyarul beszél.”

Bábi bólintott. „A nevem Rosner Fage.”

Ferenc visszatette a fejére a nehéz sisakot és felült a lovára. Miután elment, a falusiak megjegyzések nélkül szétszéledtek. Bábi bizalmatlanságtól ráncos homlokkal megfogta a kezem és bevezetett a házba.

2

Jó pár héttel később a tornácon voltam, amikor megláttam Ferencet a távolban. Megállt a kapunknál, és legyezgette a hiúságomat, hogy mikor odafutottam hozzá, emlékezett rám.

„Szervusz, Aranka,” üdvözölt. „Nem lenne a nagymamádnak ellenére, ha egy kis vizet adna a lovamnak meg nekem?”

„Nagymama a földeken van, de úgy gondolom, nem baj, hogyha vizet adok magának.” Pedig legbelül egyáltalán nem voltam biztos benne. Furcsa érzésem volt vele és Bábival kapcsolatban. Nem tudtam megmagyarázni, de olyasvalakinek tűnt, aki nem illik bele az életébe. Bábí olyan kis helyet foglalt el, míg neki oly sokra volt szüksége. Úgy éreztem, hogy valamilyen módon össze tudná Bábít morzsolni. Próbáltam elrejtetni a félelmemet.

„Megint hivatalos megbízásban van?”

„Ó, igen, rendszeresen kell megtennem ezt az utat.”

„Mit jelent az, hogy hivatalos megbízás?”

„Én továbbítom az új szabályokat az új kormánytól.”

Fogtam a vizesvödört a konyhából és átszaladtam az úton a szomszédunk kútjához, mialatt Ferenc odavezette a lovát a vályúhoz. Tercsa vize, amely tisztább volt Bábienál, egy hegyi forrásból táplálkozott. Ahogy húztam fel a vödört a kútból, átnéztem a kertünkbe, s megláttam Ferencet Bábí egyik szilvafájának az árnyékában állni. Nagynak és ridegnek tűnt a fehér virágok esernyője alatt. Mintha a gondolataimban olvasna, hirtelen levette a sisakját és lerázta a tollakról a szirmokat. A sisakja nélkül sokkal fiatalabbnak és emberségesebbnek látszott. Jóképű volt, de a szája és az álla finom metszésű volt, mint egy lánynak. Miután felhúztam a vizet, a teli vödört cipelve visszamentem a kertünkbe. Ferenc, miután vett egy pohárravalóval, megkérdezte: (...)

„Mindig is itt élt a nagymamád?”

„Mindig.”

„Akkor hogy lehet, hogy tud magyarul?”

„Onnan, hogy gyakran meglátogatott minket Beregszászon.” Újra elfogott ez a kellemetlen érzés vele és Bábival kapcsolatban, és belekúszott a gyomromba. Abbahagytam a beszédet. (...)

Pár hónappal később, Rózsi tátikákat szedett a kerítés közelében a Sabbati asztalunkra. Énekelt munka közben, teljesen elmerülve a feladatban, mikor Ferenc feltűnt az úton. Minden mozgás és hang abbamaradt egyszerre; ráláthattam Rózsi megdöbbszent arcára a tornácról, ahol épp krumplit hámoztam. Ferenc odajött a kapunkhoz és leszállt a lóról. A sisakját levéve üdvözlésképp udvariasan meghajolt.

„A nevem Wajda Ferenc; a húgodnak, Arankának az ismerőse vagyok.”

Rózsi szótlán maradt. Odamentem hozzá. „Ferenc úr az a rendőr, akiről meséltem neked.”

„És te bizonyára Rózsi vagy,” mondta Ferenc, a kedveskedő ka képzőt hozzáadva a névhez.

Egy hosszú, néma szünet következett, mialatt Ferenc és a lova továbbra is a kapun kívül álldogált, míg Rózsi meg én benn maradtunk. Végére is Rózsi megtalálta a hangját és megszólalt, „Megitathatja a lovát, ha szeretné.”

„Szaladok és hozok vizet a Tercsa kútjából,” ajánlottam fel és elmentem a vödörért.

Mikor visszaértem, Rózsi a vályúnál állt Ferenc közelében. A sárga virágokat a jobbjaiban tartotta, míg a bal kezével a lovat simogatta. Ferenc őt bámulta, és alig vette észre, amikor vízzel kínáltam. Rózsi az ünnepi ruháját viselte; a mellény körülölelte a keskeny mellkasát, míg a dús szoknya a derekától a vékony bokáig hullámozott. A fejét magasra tartva a ló fölött Ferencre nézett, és hosszú, gesztenyebarna haja csillogott a napfényben.

Komjáti magyar megszállásának következményeiről beszélgettek. „Ezek az emberek sose fognak megtanulni magyarul,” mondta Rózsi. „Ők ukránok, és mindig is ukránok maradnak. Nincs sok helye az életükben a politikának vagy, hogy új dolgokat tanuljanak. Teljesen lefoglalja az összes idejüket a túlélésért folytatott harc.”

„És veled mi a helyzet?” kérdezte Ferenc. „Nem unod ezt az egyszerű életet? Nem hiányzik a mozi a városból?”

„Nem igazán...” kezdett el épp Rózsi válaszolni, amikor Bábi megjelent, a ház mögötti földeken sétálva. Láttuk, ahogy megáll, a szeme fölé emeli a kezeit, hogy leárnyékolja a déli napot, majd a zöldséges kerten átvezető kerülőutat választja. Egyértelmű volt, hogy nem akar szembekerülni a látogatónkkal és mi megéreztuk a bosszúságát. Rózsi abbahagyta a ló simogatását. Ferenc visszaadta nekem a poharat, megfogta a lova kantárját és a kapuhoz vezette.

„Benézhetek majd máskor is?” kérdezte habozva.

Rózsi a virágokkal babrálva lassan válaszolt, „Azt hiszem, igen.” Ferenc, a lován ülve egyszer még visszafordult, mielőtt eltűnt volna szem elől.

A házba belépve Rózsi meg én megértő pillantásokat váltottunk. Bábi a konyhában épp fehérrepát vágott fel, és amint észrevett minket, a kése hangosan koppant a vágódeszkán. Rózsi kivett egy vázát a konyhaszekrényből és elkezdte a virágokat elrendezni benne. Bábi belekaparta a fehérrepát egy lábosba, vizet adott hozzá, és a forró platnira rakta. Majd kitört belőle:

„Szép kis látvány volt mondhatom, ami ma a birtokomon fogadott. Ha sokáig élsz, mindent megérsz. Azt még meg tudom érteni, hogy Aranka miért barátkozik össze egyikükkel, de hogy te is, Rózsi! Csalódott vagyok. Már vagy annyira idős, hogy több eszed is legyen.”

„Csak vizet adtunk neki”, mondtam.

„Az unokáim nem kötelesek csillapítani az ellenségünk szomját. Azon a napon, amikor a Rikától hazáig hozott, nem volt más választásom, de Rózsi nem kell, hogy figyelemre méltassa.”

„Csak azért mert magyar, még nem jelenti azt, hogy az ellenségünk”, ellenkezett elvörösödött arccal Rózsi. Sajnáltam őt; ez volt az első eset, hogy Bábi haragosan beszélt vele. Leültem az egyik konyhai sámlira.

Bábi, most már nyugodtabb hangon, újra elkezdett beszélni. „Rózsi, hát nem tudod, hogy a magyarok már évek óta az ellenségeink. A világháború óta zsidóellenesek. Minket okoltak a területi veszteségeik és a nehéz idők miatt. Minden, ami balul ütött ki, a mi hibánkból történt. Idejöttek, és a pogromjaikkal végigdúlva, meg akarták ölni az összes zsidót. Nem voltunk biztonságban a saát házainkban, még aludni menni is féltünk. Ez az oka annak, hogy a gyerekeim közül hárman meg se álltak Amerikáig.”

„De mindez Kun Béla ideje alatt volt. Most Horthy Magyarország államfője, és ő a zsidók barátja”, szölt Rózsi.

„Nem, Rózsi. Amíg háború van, mindig szükségük lesz bűnbakokra, és amíg csak itt leszünk, minket fognak annak választani.”

Rózsi abbahagyta az aszalterítést és kiment. Bábi leült mellém. Elkezdte simogatni a hajam, és csak akkor jöttem rá, hogy sírtam. Mikor megszólalt, a hangja lágy volt. „Már el kellett volna mindezt mondanom neked, Aranka, de bizakodtam benne, hogy a te generációdát megkímélik ettől. Egy zsidó állandóan reménykedik; ilyen a természete. De most attól félek, hogy egy újabb örültünk akadt, ez a Hitler, aki egész Európát felkavarja. Pestisként terjedve bemaszírozik más népek országába. Egész Európát Németországba akarja bekebelezni. Amit a csehektől fél kézzel elvesz, azt a másikkal Magyarországnak adja. De nem ad semmit ingyen. A földdel megveszi a magyar hadsereget. És már itt is elkezdtek elvenni a zsidók állásait. Ez történik ma, és ki tudja mi holnap?”

„Hol van ő most?” kérdeztem remegő hanggal, ahogy elképzelttem ezt az emberszörnyet végigvonulni a földeken, olyan hosszú karokkal, mint a telefonpóznák Beregszászban.

„Lengyelországban,” válaszolta Bábi. Felkelt és a tűzhelyhez sétált, hogy folytassa a vacsora készítését. Megnyugtató volt a távolság Hitler és köztünk, a fejemben viszont gondolatok kavargtak, ahogy próbáltam megérteni mindent, amit Bábi Rózsának és nekem elmondott- pogromok, bűnbakok - hát ez a zsidó lét lényege?

A szívem mélyén mindig is tudtam, hogy a keresztény barátaim különböznek tőlem; hogy én éltem az ő világukban, és nem ők az enyémben; hogy a törvények az ő világukból jöttek, nem az enyémből; hogy az iskola karácsonyra és húsvétra zárt be, nem Hanukára és Peszahra. Elfogadtam ezeket a szabályokat anélkül, hogy különösebben elgondolkoztam volna rajtuk, olyasféléképpen, ahogy elfogadtam az arcmosás és hajfésülés rítusát. Tudatában voltam ennek az íratlan törvénynek, de nem merengtem el rajta.

Beregszászon állami iskolába jártam és nem vallás alapján választottam, vagy válogattam szét a barátaimat. Az utcánkban magyar, szlovák, orosz és zsidó családok éltek. Anyukám mindegyikőjükkel barátságos volt. Protestáns istentiszteleten vettem részt Molnár Icával, orosz ortodox szertartásra mentem Valival és Milush Veligannal, és úgy tűnt, anyuka nem bánja, mikor megmondtam, hogy hova megyek.

De Bábi hozzáállása a magyarokhoz nem olyan volt, mint anyukáé. Visszaemlékeztem egy incidensre, ami azon a nyáron történt, amikor meghalt Rosner nagypapa, és Bábi még feketébe járt, mindig otthon maradt, s az imakönyvét olvasta. Egyre több időt töltöttem el a szabadban játszva a komjáti gyerekekkel. Egy nap, ahogy az út menti kereszt mellett elhaladtunk, az összes többi gyerek megállt, meghajolt, keresztet vetett a mellkasára, és elmormolt ukránul egy imát. Nagy hatással volt mindez rám; figyeltem a mozdulataikat, majd leutánoztam őket; én is meghajoltam, és keresztet vettem. Később, amikor hazaértem Bábi bevitt a hálószobájába és bezárta az ajtót. Nagyon dühös volt. „Valaki azt mondta nekem, hogy keresztet vetettél. Igaz ez?”

„Nem, én nem csináltam, csak a többiek.”

Felvett és ráállított egy székre, hogy a fejünk egy vonalba kerüljön, és bele tudjon nézni a szemembe. „Nézz most rám. Keresztet vetettél magadra, avagy ez a személy hazudott neked?”

„Keresztet vettem magamra.”

„Hát nem tudod, hogy te zsidó vagy?”

„De, Bábi.”

„De, micsoda?”

„De, és sajnálom.”

„Ha nem tiszteled a saját vallásodat, hogy várhatod el másoktól ezt?”

Tiszteltem a vallásom, de nehezemre esett ellenségeimnek tekinteni mindazokat az embereket, akik oly fontos részei voltak beregszászi életemnek. Az ukrán parasztok Komjátin sokkal barátságosabbnak tündek, mint a magyarok, akiket ismertem.

Bábi még mindig el volt foglalva a tűzhelynél, így megkérdeztem, „Bábi, mi a helyzet az itteni keresztényekkel, a parasztokkal; kedvelik a zsidókat?”

Ahogy válaszolt, hátrafordult, hogy az arcomba nézhessen. „Jobban érdekli őket a föld, mint, hogy hol húzódnak a határok. El vannak foglalva az élelmiszerkészletük gyarapításával, és mikor a termésük tönkremegy, a kevés esőt hibáztatják, nem a zsidókat. Amúgy is, mi szerényen élünk itt. Nincs miért irigyelniük minket.” Visszafordult, hogy folytassa a vacsora elkészítését.

Mikor Rózsi visszatért, egy újság volt nála és az arckifejezése feszült volt. „Elolvashatom az újságot?” kérdeztem felé nyúlva. „Nem értenéd, tiszta politika,” válaszolta. Ahogy Bábi kinyitotta az újságot, egy vastag betűvel szedett szó, „zsidó”, kapta el a tekintetem. Bábi végigfutott a szemével az oldalon, összehajtogatta az újságot és lehelyezte az asztalra. „Majd vacsora után megbeszéljük,” mondta Rózsának.

Másnap délután, amíg Bábi és Rózsi kint járkált a földeken, Molcha és én elvettük az újságot az éjjeliszekrényről, ahol Bábi hagyta, mielőtt elaludt volna. Kimentünk a lóheremezőre, és amíg Molcha őrszemet állt, hogy figyelmeztessen, ha valaki jön, én megpróbáltam a cikket elolvasni. Az „összegyűjtés” és a „munkatábor” kifejezések feltűntek, de a legtöbb szó jelentése zavaros volt számomra; nem tudtam mindent megérteni. Helyek, furcsa elnevezésekkel- Kamenets-Podolski, Novi Sad- voltak megemlítve.

„Hol vannak ezek a helyek?” tudakolta Molcha, ahogy próbáltam kiejteni őket.

„Nem tudom,” válaszoltam. „Talán Lengyelországban, ahol Bábi szerint Hitler van.”

„Ki ez a Hitler?” kérdezte Molcha.

„Bábi azt mondja, hogy egy őrült, aki mindenkit a zsidók ellen fordít.”

„Miért?”

„Próbálok rájönni. Itt az áll, hogy mi rossz kockázat vagyunk, és hogy túl sok kenyeret eszünk meg. Kenyerhiányt okozunk.”

„De mi csak a saját kenyerünket esszük meg, hát hogy okozhatunk kenyérhiányt?”

„Nem tudom.”

Molcha véget vetett a beszélgetésnek. „Rakjuk vissza az újságot, és taníthatnál még egy kicsit magyarul.”

Megjegyzés:

A bűnbakok című Aranka Siegal-könyv 2009-ben jelenik meg a Novella Könyvkiadó „Eszter Könyvek” sorozatában. A művet a Károli Gáspár Református Egyetem angol szakos hallgatói: D. Nagy Nóra, Tóth Zsófia, Fekete Márta és Hervay Míra fordította, tanáruk, Kállay G. Katalin docens irányításával. Köszönjük, hogy a fent közölt részletet még a kiadás előtt rendelkezésünkre bocsátották.

A mű első kiadása:

Aranka Seagal: Upon the Head of the Goat
New York, Farrar, Straus and Giroux, Inc., 1981.